

Департамент освіти і науки Дніпропетровської ОДА
КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР»
Грушівська ЗШ I-III ступенів
Грушівської сільської ради

Курсова робота

Розвиток творчих здібностей на уроках трудового навчання

Підготував
Дикалюк Володимир Омелянович
вчитель трудового навчання
спеціаліст вищої категорії
педагогічне звання «Старший учитель»

2018 рік

Розвиток творчих здібностей на уроках трудового навчання.

Одним із пріоритетних завдань, визначених Національною доктриною розвитку освіти в Україні, є створення передумов для виховання особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності суспільства. У зв'язку з цим нині відбувається модернізація національної системи освіти та вироблення новітніх концепцій виховання людини. Сучасний стан суспільства характеризується збільшенням уваги до внутрішнього світу та унікальності кожної особистості.

Компонент Державного стандарту освіти України спрямовано на реалізацію якісно-нової, особистісно-спрямованої, розвиваючої моделі загальної освіти, забезпечення розвитку особистості школяра, його творчих здібностей, зацікавленості у навчанні.

Головною метою школи, як соціального інституту в сучасних умовах є всебічний розвиток дитини, її пізнавальних інтересів, творчих здібностей, навичок самоосвіти, здібностей до самореалізації особистості, формування громадянської позиції, власної гідності, готовності до трудової діяльності, відповідальності за свої дії (Положення про загальноосвітній навчальний заклад п.2).

Актуальність дослідження проблеми творчого розвитку школярів зумовлена такими факторами: по-перше - потреба у зростанні творчих ресурсів дитини в умовах глобалізації суспільства; по друге - необхідність активізації творчої активності у всіх сферах конструктивної діяльності у зв'язку з прискоренням розвитку всіх сфер духовного і матеріального виробництва в суспільстві; по-третє - провідна роль творчості як суб'єктивного й об'єктивного факторів розвитку загальної і, зокрема, художньої культури самої особистості учня.

Трудове навчання – загальноосвітній предмет, який складає основу предметного наповнення освітньої галузі “Технологія.” Метою трудового навчання є формування технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства, забезпечення умов для професійного самовизначення учнів, вироблення в них навичок творчої діяльності, виховання культури праці.

Трудове навчання в сучасній школі сприяє формуванню в учнів компетентностей, а саме:

- технічного і технологічного кругозору;
- культури праці та побуту;
- самостійного та критичного мислення;
- розвитку особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства, виховання відповідальності за результати власної діяльності.

Дослідження науковців засвідчили, що творчість — це досить складний і своєрідний процес, якому можна навчитися. Для цього необхідно виявити його закономірності, на основі яких можна створити певні методи або прийоми. Пошук наукової організації творчої праці дав змогу розробити нові методи розв'язку проблемних задач. Серед розроблених ученими методів найбільш ефективними і відомими в сучасній літературі з питань технічної творчості є: метод мозкового штурму, метод фантазування, метод зразків, метод фокальних об'єктів, метод створення образу ідеального об'єкта.

Сьогодні поширеною є думка про те, що для піднесення предмета й методики його викладання на належному науково-методичному рівні, треба повернутися до технологій проектного навчання, в основу якої має бути покладена творча діяльність учнів, зорієнтована на вільний вибір ними об'єкта проектування. Саме тому в оновленій програмі трудового навчання знайшли своє відображення вищезазначені методи творчої діяльності.

Необхідною умовою розвитку технічної творчості дітей є формування в них таких психологічних та інтелектуальних якостей, які дають, людині можливість швидко орієнтуватися в умовах сучасної техніки. У процесі творчої діяльності важливу роль відіграють і пізнавальні процеси, і потреби, і почуття, і вольові дії.

Пізнання починається з відчуттів та сприймань, розвиток яких дає можливість відбивати предмети та явища реальної дійсності у всій їх повноті та точності. У процесі технічної творчої діяльності в учнів виробляється вміння виділяти відчуття окремих якостей та властивостей матеріалів, сприймати конструктивні особливості деталей вузлів та виробів у цілому.

Виконуючи окремі операції з монтажу, налагодження, випробування виробів, учні ведуть спостереження та контроль безпосередньо "на око" або за допомогою контролюючих приладів. При цьому виробляється вміння правильно сприймати просторові відношення: відстані, величини, фігури, форми, що є важливим компонентом технічної діяльності учнів. Так, наприклад, окомір потрібний для розмічання, розташування деталей

та їх монтажу, знаходження найкращої форми тощо. Всі учні у процесі роботи виконують багаторазові спостереження над матеріалом, інструментом, пристроєм, монтажем, прийомами роботи та ін.

Спостережливість - одна з основ творчої діяльності. Учні привчаються закріплювати результати спостережень, у формі короткого запису, схеми, малюнка, що допомагає краще зосереджувати увагу, підвищує почуття відповідальності, привчає до точності та самоконтролю, до "технічної зіркості".

У процесі технічної творчості розвивається увага учнів, бо їм доводиться планувати технологічний процес, зосереджувати свою увагу на будові деталей та вузлів виробу, їх взаємодії під час складання та налагоджування. Планування та виготовлення складніших виробів потребують особливої концентрації уваги з боку учнів. Концентована увага необхідна, наприклад, під час виготовлення креслень, розмічання, складання схем, монтажу тощо. В інших випадках, навпаки, важливо вміти розподіляти увагу між кількома об'єктами, предметами та явищами (випробування моделей, перевірка роботи складного приладу чи апарата, де необхідно стежити одночасно за роботою і цілою виробу і його частин). Виконання деяких робіт потребує систематичного переключення уваги, наприклад, під час випробування керованих моделей, градування приладів, виконання лабораторних робіт, в роботі з навчальними машинами та ін.

Надзвичайно велике значення для технічної творчості має сталість уваги. Учень повинен вміти зберігати інтенсивність своєї уваги до кінця виконання роботи, не відволікаючись сторонніми враженнями. Отже, учні вчаться вміти своєчасно концентрувати, розподіляти та переключати увагу, зберігаючи її сталість, тобто вчаться володіти нею.

У процесі технічної творчості можна створити спеціальну обстановку навчання, викликати інтерес та прагнення учнів удосконалювати свою діяльність. Позитивні, емоціональні реакції морального або естетичного характеру благотворно впливають на хід та результати навчального процесу. В ході тривалих занять вони можуть перетворюватись на сталі почуття, риси особистості. У процесі технічної творчості створюються умови для формування вольових якостей учнів, бо останнім доводиться зустрічатись із новими незвичайними умовами праці і великими труднощами в роботі, терпіти часті невдачі в процесі виготовлення та налагодження виробів. Роботу доводять до кінця лише ті учні, які мають достатню силу волі, вміють терпляче, наполегливо добиватися своєї мети, долати труднощі в роботі, не пасувати перед невдачами.

Особливе місце й роль у творчості учнів належить технічному мисленню. Як вказує ряд дослідників воно спрямоване на пізнання технічних та

технологічних явищ і процесів, на пізнання суттєвих зв'язків між ними. Для технічного мислення характерні такі якості, як гнучкість, оперативність, активність у розв'язанні ряду спеціальних питань. Людина з розвиненим технічним мисленням володіє системою узагальнених знань, навичок, розуміє технічні взаємозв'язки конструкцій, функції окремих деталей. Учні, що володіють технічним мисленням, вміють легко читати креслення, визначаючи кількість деталей, з яких складатиметься виріб. Знаючи властивості оброблюваних матеріалів, вони вміють вибирати такі з них, які найбільше відповідають технічним умовам.

Технологія розвитку творчих здібностей учнів має свої особливості. Вона включає ряд компонентів, з якими я хочу вас познайомити.

I компонент: конструювання.

Конструювання містить в собі аналіз вимог до розроблюваного об'єкта, визначення принципу його будови і дій, форми і розмірів в цілому та його частин, вираження цих ідей у технічній документації. У 5 класі широко використовую колективне обговорення конструкції об'єкта. У 6 класі учням пропоную роботи за кресленнями з неповними даними і трудові завдання, які вимагають самостійного конструювання простих об'єктів, призначення яких зрозуміле. У 7 класі учні виконують більш складні завдання (наприклад, розробка конструкції за власним задумом).

Слід зазначити, що заняття, пов'язані з виготовленням відносно простих об'єктів, починаю з аналізу учнями конструкції об'єкта і спільною розробкою креслення, починаючи з деталей.

II компонент: виконання „творчо-технічних задач”.

Під терміном „творчо-технічна задача” слід розуміти таке завдання, розв'язання якого потребує розкриття знань або інтуїції. Творчий характер

задачі для учня залежить від його підготовки до розв'язання подібних задач. Тому одна і та ж задача для одного учня є творчою, а для іншого – ні. Більш того, для одного і того ж учня певна задача в різний час може мати різний рівень складності. Задача не є творчою в тому випадку, якщо учень володіє алгоритмом її розв'язання. Тому намагаюся співставити знання, логічне мислення, уяву окремих учнів і запропоновані завдання.

III компонент: розвиток вміння аналізувати задачу.

Для опанування раціонального способу розв'язання творчих конструкторсько-технологічних задач важливе значення має вміння аналізувати задачу, чітко виділяти в ній дані, відомі та невідомі елементи, розчленовувати процес розв'язання на окремі етапи з використанням відповідних алгоритмічних, евристичних прийомів тощо. В ідеалі, приступаючи до розв'язання технічної задачі, учень добре розуміє та наочно уявляє її зміст, визначає її приналежність до одного з відомих класів задач. Я ж при цьому маю пояснити учневі, що і для чого він повинен робити.

IV компонент: шкільний курс креслення.

Значний вплив на розвиток творчо-технічних здібностей учнів має креслення. Креслення формує у учнів здатність використовувати графічні засоби будь-якого рівня абстрагування від реальних об'єктів та їх положення у просторі, переводити умовні моделі і знаки у більш наочне зображення предметів різного призначення, вчить самостійно виготовляти за своїми кресленнями діючі об'єкти. Курс креслення обов'язково забезпечує розвиток творчого мислення учнів, якщо в ньому використовувати проблемні ситуації (наприклад задачі-головоломки – задачі на визначення форми предмета за кількома зображеннями). Такі творчі задачі виступають засобом діагностики і розвитку творчих здібностей учнів.

V компонент: використання проблемних ситуацій.

Проблемні ситуації викликаю протиріччям між схематичним зображенням та конструктивним оформленням технічного пристрою. Також створюю їх завдяки неповноті даних в ескізі, кресленні, технологічній чи інструкційній карті. Тобто учням необхідно вибрати з набутої системи знань ті, які дозволять успішно вирішити поставлену задачу. Заплановані проблемні ситуації використовую ще й у таких випадках: при виникненні дефектів деталей, виробів, помилок при їх виготовленні, невиконанні правил експлуатації, тощо. Аналіз проблеми, використання раніше засвоєних та нових знань під час розв'язування задачі, розвиває творчі здібності дитини.

VI компонент: використання інформаційних технологій.

Моєю метою є використання на уроках технічної праці всіх видів навчальних програмних засобів:

- демонстраційних – використання таких програм дозволяє вчителю ілюструвати матеріал за допомогою зображень (статичних чи динамічних);
- навчально-тренувальних, ігрових, моделюючих програмних засобів, які призначені для повторення, закріплення усвідомлених знань, формування вмінь, навичок їх застосування у практичній діяльності;
- контролюючих – тести призначені для використання при поточному або підсумковому контролі знань учнів.

Працюючи над педагогічною ідеєю розвитку творчих здібностей учнів на уроках технічної праці, спостерігаю:

- підвищення пізнавального рівня учнів;
- вдосконалення вмінь застосовувати на практиці свої знання і вміння;
- формування в учнів упевненості у важливості і необхідності теоретичних знань та своєї праці;
- формування вміння самостійно виготовляти за своїми кресленнями діючі об'єкти;
- успішне розв'язування проблемних задач, через вміння аналізувати проблемну ситуацію, використання раніше засвоєних та нових знань;
- створення сприятливого мікроклімату на уроці, умов робочого настрою, відносин товариськості і взаємодопомоги.
- збільшення кількості дітей, які прагнуть творити, виконувати нестандартні завдання, проводити пошукові роботи, створювати проекти;
- повну успішність по предмету;
- праця в навчальних майстернях стає більш усвідомленою, а значить і творчою;
- підвищення працездатності учнів на уроці, швидке сприйняття нового матеріалу.

Таким чином, сприяти розвитку творчих здібностей, на мою думку, треба шляхом комплексного використання інноваційних і традиційних методів навчання, завдяки яким можна дійсно в новому обсязі викласти матеріал, реалізувати обрану проблему.

